

POWER UP project Eeklo: energiearmoede bestrijden door groene energie toegankelijk te maken voor kwetsbare gezinnen. Welke cruciale rol speelde deLink in dit project?

De opgeleide ervaringsdeskundige van deLink was vanaf het begin een cruciale partner in dit project. Zij moest de doelgroep van mensen in armoede en sociale uitsluiting sensibiliseren en warm maken voor dit coöperatieve energieproject. Ervaringsdeskundige Annick Vanhove draaide dit met een externe tandem (ambtenaar Stad Eeklo) en werkte hiervoor vindplaatsgericht (in een wijkcentrum/armoedevereniging).

In onze samenleving, waar de energieprijzen de laatste jaren de pan uit swingen, staan maatschappelijk kwetsbare gezinnen voor een loodzware uitdaging. De voortdurende - en al dan niet verantwoorde - kostenstijging van de traditionele energiebronnen maakt het voor hen steeds moeilijker om hun energierekeningen af te lossen. Ruim 20% van de Belgische gezinnen leeft in energiearmoede. Bij sociale huurders loopt dit zelfs op tot ruim 40%. Heel wat van deze gezinnen worden ook afgesloten door hun energieleverancier wegens schulden.

Te midden van dit prijzencircus biedt groene energie een beloftevolle uitweg. Het bedrijf Ecopower biedt via windenergie dit alternatief aan, maar wil dit nu ook toegankelijker maken voor alle huishoudens, en specifiek voor de meest kwetsbare gezinnen (zelfs voor gezinnen met schulden). Via het Europees gesubsidieerde pilootproject 'POWER UP' willen ze, samen met Stad Eeklo en een aantal sociale partners, dit realiseren, zodat de gezinnen mee kunnen genieten van de opbrengsten van bestaande windturbines (en zo ook - naast het milieuvriendelijke aspect - ook beduidend minder moeten betalen voor hun energie en dit op lange termijn).

Bedoeling is de kwetsbare gezinnen hierbij te betrekken als volwaardige partner, vandaar de betrokkenheid van een aantal sociale organisaties. We werpen een blik op deze partners, waaronder deLink zelf, die sterk samenwerken om een verschil te maken. We onderzoeken hoe lokale overheden, energiecoöperaties en maatschappelijke organisaties (naast deLink ook Centrum Basiseducatie Ligo, armoedevereniging De Kring) de handen ineenslaan om kwetsbare gezinnen te ondersteunen. Door middel van persoonlijke getuigenissen en inzichten van experts onthullen we de potentie van het 'POWER UP' project om niet alleen energiearmoede aan te pakken, maar ook om de levenskwaliteit van kwetsbare gezinnen te versterken.

POWER UP: een grootschalig Europees project

POWER UP is een ambitieus Europees project over energiearmoede met als hoofddoel het bij elkaar brengen van kwetsbare gezinnen en sociale ondernemers in zes Europese steden om nieuwe ideeën te genereren rond hernieuwbare energie en energiebesparing. Een belangrijke factor in dit initiatief is het vermijden van financiële risico's voor de kwetsbare gezinnen.

Dit project startte in september 2021 en strekt zich uit tot september 2025. De eerste twee jaar zijn vooral gericht op het ontwikkelen en het realiseren van innovatieve ideeën binnen lokale gemeenschappen. In de daaropvolgende twee jaar is het plan succesvolle concepten te vergroten en uit te breiden naar grotere regio's, landen, of zelfs

- indien haalbaar - op Europees niveau.

Eén van de partners in dit project is de stad Eeklo (naast steden in Nederland, Italië, Spanje en Tsjechië). In Eeklo zijn er reeds windturbines die lokale hernieuwbare energie produceren (via Ecopower). Via een zogenaamde 'lokale burgerenergiecoöperatie' (fonds met opbrengsten uit groene energie) kan er breder worden gewerkt en op veel langere termijn dan via een systeem van eenmalige premies. Kwetsbare gezinnen worden hierbij uitdrukkelijk betrokken en worden gezien als de doelgroep die recht heeft op een gratis energiescan, waar ook sociale huurders onder vallen. Dit is extra interessant voor die gezinnen die beleverd worden door de distributienetbeheerder (Fluvius) die een van de duurste tarieven op de markt heeft.

Er blijft hierbij echter een groot obstakel: om deel te nemen aan deze coöperatie dienen gezinnen een aandeel van 250 euro aan te schaffen, wat voor veel kwetsbare gezinnen niet haalbaar is. Fien Vanderbeke van de Stad Eeklo benadrukt: "*Het kan toch niet dat mensen die het meeste nood hebben aan een model dat de energiefactuur structureel drukt, er moeilijk toegang toe vinden?*" Jan De Pauw van Ecopower treedt haar bij: "*Het is allesbehalve vanzelfsprekend om mensen te overtuigen nog eens een 'lening' aan te gaan. Het afgelopen jaar zijn we dus druk bezig geweest dit financieel, juridisch en praktisch uit te dokteren.*"

Ecopower en Stad Eeklo werkten een plan uit waarbij kwetsbare gezinnen, zelfs als ze in schulden zitten, kunnen profiteren van de opbrengsten van de windturbines. Dit kan door een voorschot aan deze gezinnen te verstrekken, zodat ze het aandeel kunnen aanschaffen en zo kunnen instappen. Zo werd er een akkoord bereikt met Stad Eeklo om minimaal 100 kwetsbare gezinnen te ondersteunen (ter waarde van 25.000 €)!

Het doel is niet alleen om gezinnen toegang te geven tot betaalbare energie, maar ook om hen te helpen hun schulden af te lossen. Op die manier kunnen ze van energieleverancier veranderen en genieten van goedkopere, groene en lokale energie (30% goedkoper dan andere contracten, 40% goedkoper dan een budgetmeter).

Fien Vanderbeke vat samen: "*POWER UP is een enorme kans om energiearmoede op een duurzame en structurele manier aan te pakken. We maken lokale hernieuwbare energie toegankelijk en betaalbaar voor wie het het meeste nodig heeft.*" Dit project wordt gerealiseerd in nauwe samenwerking met verschillende organisaties.

Partners met een gedeelde missie: deLink, Stad Eeklo en Ligo Meetjesland

Sleutel van het project is de samenwerking tussen Ecopower, Stad Eeklo, buurtwerking en armoedevereniging De Kring, deLink vzw en Ligo Meetjesland (centrum basiseducatie). Het idee is revolutionair om 100 kwetsbare gezinnen in een coöperatie te laten instappen 'als aandeelhouders' – zij zijn ook het best geplaatst om drempels en kansen te herkennen vanuit hun perspectief - maar hoe vinden we deze en overtuigen we hen om hierin te stappen? Temeer omdat groene energie een ver-van-mijn-bed-show is voor velen?

De inbreng van de opgeleide ervaringsdeskundige vanuit deLink was hierbij cruciaal.

Kracht van ervaringsdeskundigheid

Binnen dit samenwerkingsverband werd een vormingstraject ingericht, om enerzijds in te zetten op het breed informeren over (groene) energie en hierbij ook methodieken te ontwikkelen, en anderzijds ook de nodige deelnemers annex 'potentiële aandeelhouders' aan te trekken. Hierbij werd als facilitator een opgeleide ervaringsdeskundige vanuit deLink ingeschakeld, Annick Vanhove, die zowel werkte op het niveau van de doelgroep, van de organisaties en het lokaal bestuur, en van het Vlaams tot Europees beleid.

Waar staat deLink voor? Zij zijn door de Vlaamse regering erkend als (enige) opleidingsorganisatie voor ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting; daarnaast biedt deLink via ervaringsdeskundigen ook vorming, screening, coaching en advies aan sociale organisaties, overheidsinstellingen, lokale besturen, ... De ervaringsdeskundige is in staat om op een begrijpelijke manier de impact van armoede te verwoorden en deze te verbinden met de dagelijkse realiteit van de doelgroep. Dankzij een krachtgerichte benadering van armoede door de ervaringsdeskundige wordt direct en indirect erkenning geboden aan ervaringen van kansarmoede bij de deelnemers.

Op het niveau van de kwetsbare gezinnen werd als volgt gewerkt: Annick was gedurende 4 maanden één dag per week aanwezig in de armoedevereniging De Kring, waarbij ze volwaardig in tandem werkte met Fien Vanderbeken van stad Eeklo.

Ze voerde een 50-tal korte informele gesprekken (bij een koffie, soep, ...) waarbij er werd gepolst naar persoonlijke ervaringen met energiearmoede. Annick benadrukt dat dit tijd nodig had: *"Veel mensen in armoede hebben veel negatieve ervaringen met hulpverlening. Ze gaan niet makkelijk hun problemen aan een wildvreemde toevertrouwen. Daarom was het cruciaal dat ik in het wijkcentrum heel benaderbaar was en dat ze mij op den duur zagen als de 'madame van de energie' en hun dringende vragen durfden te stellen."*

Tegelijkertijd werd het 'POWER UP'-project ter sprake gebracht. Na verloop van tijd werden er in de volgende 4 maanden 6 workshops ingericht op woensdagvoormiddag en dit door diverse thema's aan bod te laten komen, bijvoorbeeld waar kan ik terecht met vragen, wat staat er op mijn factuur, ... Om de drempel lager te maken werd er gestart met ontbijt en werd er ook soep aangeboden. Er werden informeel en in spelvorm, met behulp van LIGO, veel ervaringen en tips uitgewisseld en werd er geleerd van elkaar. Onder andere werd de VREG-test digitaal gedaan door de deelnemers. Tegelijkertijd was er ook tijd om concepten en begrippen rond energie uit te leggen en te visualiseren. Aan de deelnemers werd telkens ook een verslag van de workshop bezorgd.

De workshops hebben geleid tot verschillende bedenkingen en inzichten bij de deelnemers, zoals *"Het moeilijke taalgebruik maakt het lastig te begrijpen."*, *"Ik doe al heel veel om te besparen. Maar wat nu het meeste oplevert, vind ik moeilijk in te schatten."*, *"Er zijn heel wat verschillende initiatieven, maar de procedure om ze aan te vragen is*

ingewikkeld en vaak enkel digitaal.", "Wij zijn maar de passagiers: gebruikers hebben geen macht of controle over wat er gebeurt.", "Waarom mogen wij als sociale huurder geen zonnepanelen op het dak van onze sociale woning plaatsen?", "Mensen die het minder breed hebben zijn extra de dupe. Mensen die het beter hebben kunnen zich nog verder verbeteren.", "80% van de Eeklonaars heeft problemen, maar de politiek doet niks."

Ondanks de uitdagingen blijkt uit de algemene besluiten van de deelnemers dat energiebesparing leeft, maar dat er nog vele barrières moeten worden overwonnen.

Feedback na de organisatie van de workshops toont aan dat hoewel de opkomst beperkt was (10-tal deelnemers), het behaalde succes zeer bemoedigend is. De persoonlijke aanpak, mede mogelijk gemaakt door de inzet van een ervaringsdeskundige, biedt ruimte voor individuele ondersteuning en maatwerk. De workshops droegen niet alleen bij aan bewustwording en begrip, maar ook aan het initiatief om drempels binnen dienstverlening te verminderen en de POWER UP-werking en samenwerking met Ecopower bekend te maken.

De uitdagingen en creatieve oplossingen

Opgeleide ervaringsdeskundige Annick was niet alleen de drijvende kracht achter de informele netwerking en workshops; ze werd ook betrokken bij de overlegmomenten met de partners (onder andere het Sociaal Huis, de schepen van Energie van stad Eeklo, de kringloopwinkel, De Kring, ...). Ze vertolkte de stem van de doelgroep en vormde zo een 'brug' tussen de verschillende partners. Annick nuanceert: *'Het is niet omdat je kwetsbaar bent, dat je dom bent, maar eerder onwetend. Taalbarrières – en dan vooral het ontbreken van begrijpelijke taal vanuit lokale besturen en energieleveranciers – zijn hierbij een grote drempel.'*

Zo werden verzuchtingen van de doelgroep ook 'vertaald' naar concrete acties vanuit die partners. Zo werd er gewerkt aan het meer bekend maken van het woon- en energieloket voor de doelgroep, het negatieve imago van het OCMW werd bijgesteld (Annick screende het communicatiemateriaal), er werd een gratis gemeentelijke energie-gids samengesteld (samen met Annick geschreven), er werd in samenwerking met LIGO (centrum basiseducatie) lesmodules rond energie uitgewerkt en een kaartenset ontwikkeld om het verbruik van huishoudelijke toestellen te beheren, enz.

Ook op een hoger beleidsniveau werden drempels besproken en mogelijke structurele oplossingen bekeken. Zo werden mensen met schulden bij de noodleverancier Fluvius geconfronteerd met beperkingen bij het veranderen van energieleverancier, waardoor hun deelname aan het project werd bemoeilijkt. Dit werd aangekaart door juristen bij Fluvius zelf.

De toekomst van "POWER UP" en de rol van lokale besturen

Het "POWER UP"-traject in Eeklo fungeert als een model voor andere gemeenten die vanaf 2023 soortgelijke initiatieven willen ontplooiën, onder meer Oostende heeft hier ook interesse voor. Er zijn 100 gezinnen geselecteerd - via het project zelf, maar er was ook toeleiding vanuit het OCMW en huisvestingsmaatschappijen. Het partnerschap

tussen (de ervaringsdeskundige van) deLink, Stad Eeklo en Ligo Meetjesland
weerspiegelt de kracht van collectieve actie hierbij!